Journal of Islamic Human Rights
Volum 1, Consecutive Number 1, 2024
Journal Homepage: https://islamichumanrights. ir/
This is an Open Access paper licensed under the Creative Commons License CC-BY 4. 0 license.

Youth's Right To Employment With Emphasis on The Declaration of The Second Step of The Islamic Revolution

Mohamad Setayeshpur[1*], Maryam Faraji Tark[2]

1. Assistant Prof. University of Qom, Qom, Iran. mohamadsetayeshpur@yahoo.com
2. MA MA in University of Qom, Qom, Iran.

Abstract

The importance of youth employment is not hidden from anyone, the employment in the shadow of which the human character is formed and the individual gains his independence and self-confidence, the employment and income resulting from it and its personal and social effects are what preserve the family center and One direction also leads to the economic, social and cultural development of the society and, on the contrary, unemployment leads to the destruction of the human personality and the destruction of the society. The right to employment entails the duty of governments and international organizations and is among the rights recognized and approved in the country's constitution. and international documents. Our dear leader has also paid attention to this point in various forms in his numerous statements in the years after the revolution, including in announcing the general policies of the first to sixth development programs and the general policies of the resistance economy, the general policies of Principle 44, and in the statement of the second step. The step of the Islamic revolution. Our emphasis in this article is on the statements of the Supreme Leader regarding the employment of youth and the solution to the unemployment problem, which according to his statements is the internalization of the country's economy, which was generated and knowledge-based, popularizing the economy and not taking over the government. And extraversion using capacities is one of these solutions.

Keywords: Employment, Youth, Endogeneity, Knowledge base, Extroversion

- Setayeshpur, M., Faraji Tark, M. (2024). Youth's Right To Employment With Emphasis on The Declaration of The Second Step of The Islamic Revolution, *Journal of Islamic Human Rights*, 1(1), 1-26.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

مجله حقوق بشر اسلامی
دورۀ اول ـ شمارۀ اول ـ ۱۴۰۳
صفحات ۱-۲۶ (مقاله پژوهشی)
تاریخ: دریافت ۱۴۰۳/۰۱/۱۶ـ پذیرش ۱۴۰۳/۰۴/۱۵ ـ انتشار ۱۴۰۳/۰۵/۲۶

حق اشتغال جوانان با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

محمد ستایش‌پور[1*]، مریم فرجی ترک[2]

۱. استادیار گروه حقوق بین‌الملل دانشگاه قم، قم، ایران. mohamadsetayeshpur@yahoo.com
۲. کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل دانشگاه قم، قم، ایران.

چکیده

اهمیت اشتغال جوانان برکسی پوشیده نیست اشتغالی که در سایه آن شخصیت انسانی شکل می‌گیرد و فرد استقلال و اعتماد به نفس خویش را به دست می‌آورد، اشتغال و درآمد حاصل از آن و آثار فردی و اجتماعی آن است که کانون خانواده را حفظ می‌کند واز جهتی نیز موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی جامعه می‌گردد و به عکس بیکاری موجب تباهی شخصیت انسان و تباهی جامعه می‌گردد. حق اشتغال تکلیف دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را در پی دارد و ازجمله حقوق شناخته شده و تصویب شده در قوانین اساسی کشورها و اسناد بین‌المللی می‌باشد. رهبر عزیز ما نیز به اشکال گوناگون در بیانات متعدد خود در سال‌های پس از انقلاب به این نکته توجه فرموده‌اند، ازجمله در ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه اول تا ششم و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و در بیانیه گام دوم گام انقلاب اسلامی. تأکید ما در این نوشته بر فرمایشات مقام معظم رهبری در رابطه با اشتغال جوانان و راه‌حل معضل بیکاری است که طبق فرموده‌های ایشان درون‌زایی اقتصاد کشور، مولد شده و دانش‌بنیان شدند آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدی‌گری نکردن دولت و برونگرایی با استفاده از ظرفیت‌ها ازجمله این راه‌حل‌ها می‌باشد.

کلیدواژه: اشتغال، جوانان، درون‌زایی، دانش بنیان، برون‌گرایی

– ستایش‌پور، محمد؛ فرجی ترک، مریم. (۱۴۰۳). حق اشتغال جوانان با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، مجله حقوق بشر اسلامی، ۱(۱)، صفحات ۱-۲۶.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

مقدمه

اشتغال را می‌توان ثمره تلاش‌ها و زحمات فرد در طول زندگی دانست در سایه یافتن شغل است که فرد آسودگی خاطر به دست می‌آورد و مسیر رشد و پیشرفت را می‌یابد و می‌توان گفت که شغل مناسب تأثیرات مثبت فراوانی برای جامعه و خانواده دارد که از لحاظ روانی و چه از لحاظ مادی و اقتصادی. رهبر عزیز ما نیز از امر مهم غافل نبودند و در تمام فرمایشات ایشان در ابلاغ سیاست‌های کلی برنامه‌ها و بیاناتشان به این امر توجه فرموده‌اند. ما نیروی متخصص زیادی داریم خوشبختانه یکی از افتخارات و امتیازات کشور ما در این است که نیروی متخصص خیلی داریم اول انقلاب که مثلاً حدود ۱۵۰ هزار دانشجو داشتیم حالا میلیون‌ها دانشجو و میلیون‌ها فارغ‌التحصیل در مقاطع مختلف علمی داریم خوب اینها شغل لازم دارند آنها کار می‌خواهند، بله داشتن نیروی انسانی جوان متخصص یک افتخار است اما اگر شغل نداشت و بیکار ماند چه؟ یک سرافکندگیست دیگر افتخار نیست. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) نرخ بالای بیکاری در حال حاضر در کشور ناشی از عدم تعادل تقاضا و عرضه در بازار کار است، افزایش زاد و ولد در دهه ۵۰ و ۶۰ هجری شمسی افزایش نرخ مشارکت زنان در بازار کار تغییر رفتار در تخصیص زمان بین فراغت و کار و جمعیت شاغلان ازجمله مواردی است که سبب شده است که نیروی کار رو به افزایش باشد. (ترحمی؛ اسفندیاری، ۱۳۸۹) با توجه و عمل به این فرمایشات مطمئنا می‌توان بخش عمده‌ای از این مشکلات را که به فرموده رهبری ناشی از عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی است حل نمود. مهمترین عیوب وابستگی به نفت، دولتی بودن بخش‌هایی از اقتصاد که در حیطه وظیفه دولت نیست، نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن و سرانجام عدم ثبات سیاست‌های اجرایی اقتصاد و عدم رعایت اولویت‌ها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخش‌هایی از دستگاه‌های حکومتی است، نتیجه اینها، مشکلات زندگی مردم از قبیل بیکاری جوان‌ها فقر درآمدی و در طبقه ضعیف و امثال آنها است، راه‌حل این مشکلات سیاست‌های اقتصاد مقاومتی که باید برنامه‌های اجرایی برای همه بخش‌های آن تهیه و با قدرت و نشاط کاری و احساس مسئولیت در دولت‌ها پیگیری و اقدام شود درون‌زایی اقتصاد کشور و مولد شده و دانش‌بنیان شدن آن، مردمی کردن اقتصاد و تصدی‌گری نکردن دولت و برونگرایی با استفاده از ظرفیت‌های که اشاره شد بخش‌های

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

مهم این راه‌حل‌ها می‌باشد (خامنه‌ای، ۱۳۹۷) در این مقاله به بررسی راه‌حل‌های معضل بیکاری از نظر مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته می‌شود.

۱. درون‌زایی

درون‌زایی یعنی تولید ثروت و به واسطه فعالیت‌های درونی کشور نه چشم دوختن به دست بیگانه، درون‌زایی یعنی از دل ظرفیت‌های خود کشور ما و خود مردم ما می‌جوشد رشد این نهال و این درخت متکی است به امکانات کشور خودمان. (خامنه‌ای، ۱۳۹۳) درون‌زایی به معنای استفاده از ظرفیت‌های درونی اقتصاد داخلی به منظور تولید ثروت و ارزش افزوده اقتصادی کشور است. (توکلی، ۱۳۹۵) می‌توان در درون‌زایی از ظرفیت‌های ملی استفاده کرد ظرفیت که با سرمایه و نیروی انسانی در خارج ایجاد شده و سبب تقویت تولید ملی می‌شود و به درون‌زایی کمک می‌کند و چه بسا کالاهایی که در تولید داخل وارد می‌شود اما ارزش افزوده آن به خارج بر می‌گردد به تحقق به درون‌زایی کمک نمی‌کند. (لطفی ۱۳۹۹: ۵۱) واضح است که درون‌زایی اقتصاد علاوه بر تأثیرگذاری در بسیاری از شئون زندگی مردم ارتباط مستقیم با اشتغالزایی جوانان دارد با توجه به مؤلفه‌های درون‌زایی ازجمله استفاده از ظرفیت‌های داخلی کشور نیروی انسانی به‌خصوص جمعیت جوان کشور که از مهمترین ظرفیت‌های درونی و طبق فرمایشات مقام معظم رهبری مهمترین ظرفیت امیدبخش کشور می‌باشد باید در پرورش و مهارت افزایی جهت نیل به اهداف اقتصاد مقاومتی و درآمدزایی و دستیابی به اشتغال کوشید و همچنین در توسعه تولیدات ملی و مصرف کالاهای داخلی و کارآفرینی و کاهش وابستگی به نفت و توجه به بخش‌های فرآورده‌های نفتی که همگی زمینه‌های اشتغال جوانان ایرانی را فراهم خواهد ساخت از ظرفیت‌های درونی کشور استفاده کرد.

۱-۱. مهارت‌افزایی و ارتقای دانش فنی و حرفه‌ای و برقراری نظام صحیح میان صنعت و دانشگاه

مهمترین ظرفیت امیدبخش کشور نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است جمعیت جوان زیر ۴۰ سال که فرصت ارزشمندی برای کشور است ۳۶ میلیون نفر در سنین میانه ۱۵ تا ۴۰ سالگی، نزدیک به ۱۴ میلیون نفر دارای تحصیلات عالی، رتبه دوم جهان در دانش‌آموختگان علوم مهندسی، انبوه جوانانی که با روحیه انقلابی رشد

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

یافته و آماده تلاش و جهاد می‌باشند و جمع چشمگیر جوانان محقق و اندیشمندی که با آفرینش‌های علمی و فرهنگی و صنعتی و غیر اشتغال دارند اینها ثروت عظیمی برای کشور هستند که هیچ اندوختهٔ مالی با آنها مقایسه نمی‌توان شد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۳) نیروی کار مهارت‌دیده برای اقتصاد مفید است و رقابت‌پذیری را افزایش می‌دهد، بخش دولتی و خصوصی با نیروی کار ماهر آسانتر می‌تواند با تکنولوژی جدید کنار بیاید و در خدمات و تولید نوآوری داشته باشد، اطمینان از داشتن مهارت‌های مناسب که قابلیت اشتغال افراد را زیاد کند و به ایجاد شغل در حال و آینده کمک کند مهم است. عدم پیش‌بینی عرضه و تقاضای مهارت، ناکارآمدی نظام‌های آموزش شغلی و حرفه‌ای در کنار نقص بازار کار مانع انطباق بهتر عرضه و تقاضا مهارت‌های موجود و مهارت‌های مورد نیاز می‌شود. (فیضی و مقدسی، ۱۳۸۲) آموزش‌هایی که به افراد جامعه داده می‌شود باید قابلیت انطباق در بخش‌های مختلف کشاورزی صنعتی و غیره داشته باشد و سبب ایجاد اشتغال و تولید ثروت برای افراد جامعه گردد. کشور ایران قابلیت‌ها و استعدادهای فراوانی در زمینه کشاورزی دارد اقلیم‌های متنوع، نیروی انسانی مورد نیاز، فرهنگ غنی و سایر عوامل این زمینه را فراهم می‌کند تا ایران در زمینه تولید مواد غذایی و محصولات کشاورزی توانایی رقابت با جوامع پیشرفته را داشته باشد، لذا توجه به بخش کشاورزی ضروری است یکی از عمده‌ترین عوامل پیشرفت و توسعه بخش کشاورزی آموزش آن می‌باشد. (طیوری، ۱۴۰۰: ۶۵۸) ظرفیت‌سازی برای اشتغال مولد در بخش کشاورزی نیازمند سرمایه‌گذاری فیزیکی و مکمل، ارتقاء سطح مهارت‌های فنی و حرفه‌ای برای زنان و مردان روستایی، توانمندسازی جوانان ارائه آموزش‌های کاربردی و به موقع و تلاش دولت برای ایجاد قطب‌های رشد اقتصادی می‌باشد. (باصری، ۱۳۸۶: ۱۴۳) و در بخش صنعت و برقراری نظام صحیح میان صنعت و دانشگاه یکی از راه‌های ایجاد اشتغال برای تحصیل کردگان ما است صنعت و دانشگاه باید ارتباطی پیدا کنند هم برای صنعت خوب است و هم دانشگاه و هنوز این تشکل در کشور راه نیفتاده مثلاً در زمینه مسائل دفاعی که مستقیماً بنده آنجا وارد است می‌دانم همکاری خوبی صورت می‌گیرد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۴)

اگر دانشگاه و صنعت در کشور در جهت توسعه ملی نیازها، اهداف و کارکردهای مشترک خود را تعریف نکنند قادر نخواهد بود فعالیت‌های خود را در عرصه داخل و خارج به طور کامل انجام دهند تولید علم و فناوری در نتیجه همکاری دانشگاه و صنعت به صورت استراتژیک انجام می‌شود مسلم است در صورت بروز نوآوری از سوی دانشگاه

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

و تعریف رشته جدید که مورد نیاز صنعت نیست استفاده مطلوبی نخواهد شد. (محمدی، ۱۳۹۱: ۱۰۶) در کشور ما دانشگاه جدا از نیازهای صنعتی شکل گرفته و دانشگاه و صنعت دو نهاد وارداتی هستند که علاوه بر متنوع بودن از کل جامعه از خود نیز جدا هستند، در این موارد صنعت به دلیل بسندگی به جامعه یا بسندگی به بازار داخلی و بی‌توجهی به بازار خارجی کمی قدیمی شده است. (خامه‌چی، ۱۳۹۸) در کشور ما در چارچوب انعطاف دانشگاه از صنعت جلو افتاده و دانشگاه رشد بهتری داشته در حال حاضر در حال گذار از پارادایم رقابت به ساختار نوآوری هستند رشد پژوهش‌ها و مقالات در سطح بین‌المللی و اختراعات مخترعان ایرانی که در صنایع داخلی به دلایل متعدد مثل نبود زمینه‌های لازم، عدم انطباق دستگاه‌ها و غیره به کار گرفته نمی‌شود و حتی کشورهای پیشرفته صنعتی بیشتر از آن استفاده می‌کنند. (عقیقی و همکاران، ۱۳۸۸) با وجود بالا بودن نرخ بیکاری دانش‌آموختگان به طور عمومی، دانش‌آموختگان مهارت‌آموزی نرخ بیکاری پایین‌تری دارند زیرا مؤلفه‌های استخدام از صلاحیت‌های صرفاً علمی و تجربه کاری فراتر رفته، بیکاری دانش‌آموختگان با مهارت و تخصص پایین نشان‌دهنده هوشمندی بازار کار و ارزش‌گذاری برای تخصص نیروی کار است. (انتظاریان طهماسبی، ۱۳۹۰: ۶۴)

در بند زماده ۴ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه دولت مکلف به اعمال سیاست‌های اشتغال‌زایی، مهارت‌افزایی و ارتقای دانش حرفه‌ای مبتنی بر سن ملی کار شایسته گردیده است و فراخوان رهبر انقلاب برای تکمیل و ارتقای الگوی پایه اسلامی ایران نیز به ارزش‌گذاری معلومات و مهارت‌های غیر رسمی روزآمد و کارآمد ارتقای دانش‌های مهارتی و تنوع بخشی به شیوه‌های مهارت افزایی ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای بومی به فناوری صنعتی با استفاده از دستاوردهای نوین علمی، تجارب تاریخی و احیای بازارهای تولیدی تخصصی مطابق قابلیت‌های سرزمینی اشاره شده است. آموزش نیروی انسانی متخصص و کارآمد مناسب با نیازهای بازار کار فعلی و آتی و ارتقاء توان کارآفرینی با مسئولیت نظام آموزش کشور و عمل نمودن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی و سیاسی سیاست‌های کلی اشتغال مورد توجه قرار گرفته است. (سیاست‌های کلی اشتغال، ۱۳۹۰) در نتیجه مهارت‌افزایی در زمینه‌های مختلف ازجمله کشاورزی و صنعتی موجب ایجاد اشتغال و تولید ثروت در جامعه خواهد بود و ارتقاء و برقراری نظام صحیح میان دانشگاه و بازار کار در گروی تلاش دست‌اندرکاران و خود جوان محقق و اندیشمند می‌باشد.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

۲-۱. تولید ملی و مصرف کالای داخلی

در مبحث اقتصاد مقاومتی برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و پشتیبانی‌های دولت در به‌کارگیری تولیدات صنعتی و کشاورزی و خصوصاً بخش‌های مرتبط اقتصادی لازم و ضروری است و تا به کار و سرمایه ایرانی احترام نگذاریم تولید ملی شکل نمی‌گیرد و استقلال اقتصادی تحقق پیدا نمی‌کند. (خامنه‌ای، ۱۳۹۱) پاسخگویی مستقیم و غیر مستقیم به نیازهای مردم و کشور، تولید محصولی که در دنیای امروز قابل رقابت در بازارهای خارجی و قابلیت مبادله و محصولات مورد نیاز کشور داشته باشد و تولید با سرمایه و کار ایرانی دو ویژگی تولید ملی است زیرا در غیر این صورت بدترین شکل از وابستگی که وابستگی در تأمین عوامل تولید است رخ خواهد داد. (میرمعزی، ۱۳۹۱: ۶۰) تأکید مقام معظم رهبری به ضرورت تداوم تولید ملی حمایت از کار و سرمایه ایرانی وظیفه دولت و دست‌اندرکاران تولید و مردم می‌توان پی برد، حلقه‌ای که تعامل آنها بر هم تأثیرگذار است و نتیجه نهایی وابسته به این تعامل است. اگر ما مردم را تشویق به خرید کالای داخلی کنیم اما کیفیت تولید کالای داخلی و افزایش ندهیم مردم در عمل رغبت به خرید کالای داخلی نخواهند داشت و در شرایطی تولیدکننده برای تولید کالای با کیفیت تلاش کند و خدمات مالی و پولی از جانب دولت دریافت نکند یا قوانین اقتصادی فضای کسب و کار و دشوار سازد بازهم نتیجه منفی خواهد داد. (رضایی، ۱۳۹۱)

با تأکید بر تولید داخلی و ایجاد رونق در بخش‌های تولیدی در اقتصاد مقاومتی می‌توان ارز حاصل از فروش نفت را برای تأمین نیازهای ضروری کشور براساس استراتژی‌های مقابله با تحریم تنظیم نمود و در شرایطی که دسترسی به منابع و اعتبارات بین‌المللی و بازارهای سرمایه‌ای به آسانی ممکن نیست ذخایر ارزی محل امنی است تا اعتبارات کشور تضمین شود. (اصغری، ۱۳۹۶: ۴۹) ظرفیت‌های انسانی و معادن بیشماری که در کشور ما وجود دارد مسیر افزایش تولید ملی را هموار می‌سازد و حمایت‌های دولت و مسئولین نقش محوری در این زمینه دارد. ما در تولید از لحاظ امکانات مشکلی نداریم هم نیروی انسانی داریم و هم می‌توانیم ابزار کار تهیه کنیم و هم می‌توانیم سرمایه‌گذاری کنیم به وسیله صندوق توسعه ملی و امثال اینها و ثروت‌های خود مردم بنابراین تولید عملی است و امکانات آن در کشور وجود دارد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۶) فرصت‌های مادی کشور فهرست طولانی را تشکیل می‌دهند که مدیران کارآمد و پرانگیزه می‌توانند با

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

بهره‌گیری از آن درآمدهای ملی را با جهشی نمایان افزایش داده و کشور را ثروتمند و بی‌نیاز و به معنای واقعی کلمه دارای اعتماد به نفس کنند و مشکلات کنونی را برطرف نمایند. در این زمینه محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مناطق کشور می‌توان در حمایت از تولید ملی مفید باشد. (سیاست‌های ابلاغیه اقتصاد مقاومتی بند ۳) در سیاست‌های کلی اشتغال هم ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی، استفاده از تولیدات داخلی به‌عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تقلبی کشور مورد توجه واقع شده است. اگر ما بتوانیم تولید داخلی را رونق بدهیم اشتغال به وجود می‌آید و مشکل بیکاری که یکی از مصیبت‌های امروز کشور ما بیکاری جوانان است و نرخ بیکاری بالاست کاهش پیدا خواهد کرد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۶) مزایای بسیاری در حمایت از تولید داخلی نهفته است که ازجمله آنها می‌توان به ایجاد اشتغال برای نیروی کار داخلی، کمرنگ شدن فشار تورمی، توجه به نماد (برند) داخلی در صنایع مختلف، تقویت بخش خصوصی، کاستن از بار مالی دولت، ارزآوری و بسیاری موارد دیگر اشاره داشت. (تاری و همکاران، ۱۳۹۲) درنتیجه تولید داخلی و حمایت از کالای داخلی به طور مستقیم اشتغال جوانان کشور تأثیرگذار است.

۳-۱. تولید فراورده از محصولات نفتی و گازی

تولید بالای نفت در فرهنگ نفت و فروش و بازار آن چیز مثبتی است منتها بهتر از آن این است که ما آن را دارای ارزش افزوده کنیم این نفتی که ما از چاه بیرون می‌آوریم می‌فرستیم بیرون و پولش را می‌گیریم هیچ ارزش افزوده‌ای ندارد، اگر بتوانیم این نفت و گاز را تبدیل به کالایی که دارای ارزش افزوده باشد کنیم این خوب است، یا در زمینه گاز این صنایع پایین دستی پتروشیمی را فعال کنیم قسمت‌های بالادستی خوب است اما قسمت‌های پایین دستی را فعال کنیم اشتغال به وجود بیاید کار به وجود بیاید. (خامنه‌ای، ۱۳۹۵) اهمیت روزافزون استقلال اقتصادی ایران از درآمدهای نفتی به دلیل نوسانات و بی‌ثباتی قیمت و تقاضای جهانی نفت که درآمدهای دولت و اقتصاد کشور را به شدت تحت تأثیر عوامل خارجی قرار می‌دهد باعث شده که نقش صادرات غیر نفتی فراتر از

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

ابزاری برای کسب درآمدهای ارزی مطرح شود افزایش ظرفیت‌های تولیدی به منظور ارتقای صادرات غیر نفتی بر متغیرهای کلان اقتصادی به ویژه اشتغال با توجه به نقش مهم نیروی کار در فرآیند تولید اثر می‌گذارد. (فلاحی و همکاران، ۱۳۸۴) در کنار توانمند ساختن ساختار تولیدی در جهت صادراتی که درآمد ارزی را تأمین می‌کند و زمینه واردات کالاهای اساسی را فراهم می‌کند و تشویق صادرات بیشتر به خارج از کشور و اعمال معافیت‌های گمرکی و سود بازرگانی برای صادرکنندگانی که ضمن خلاقیت و افزایش بهره‌وری تولید و صادرات از کار و سرمایه ایرانی بیشتر استفاده کرده‌اند و صادرات خدمات نیروی کار که موجب اشتغال می‌شود، دگرگونی ساختار نفتی ایران و توقف ساختار صادرات نفت ما را از وابستگی به درآمد نفتی نجات می‌دهد و زمینه خلاقیت را در کشور فراهم می‌سازد و تولید نفت با هدف پالایش و تبدیل آن به انواع فرآورده‌های نفتی که در صورت صادرات چندین برابر نفت خام از آور باشد. (علیزاده، ۱۳۹۱: ۳۱) بخش‌های پایین‌دستی نفت و گاز پیش از خود بخش در چرخه تولید نقش دارد اگر تقاضای نهایی بخش نفت خام و گاز طبیعی یک درصد واحد افزایش یابد تولید در کل اقتصاد ایران ۶۲ درصد واحد افزایش می‌یابد این در حالی است که اگر ارزش افزوده این بخش یک واحد افزایش یابد تولید در کل اقتصادی ۱۳/۱ واحد زیاد می‌شود این در حالی است که پیوندهای بخش پایین‌دستی نفت و گاز بسیار قوی‌تر است، بنابراین می‌توان با این روش به خلق ارزش افزوده اقدام کرد. (ترحمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۴) مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طرق مختلف جمله افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی، افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز به منظور اثرگذاری در بازار جهانی، افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه و بالا بردن صادرات برق محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید و برداشت صیانتی از منابع، افزایش سالانه سهم صندوق ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت مواردی است که در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی اشاره شده است. با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری و وجود منابع زیرزمینی و ذخایر معدنی یکی از راه‌های مشکلات جامعه ازجمله مشکلات اشتغال افزایش ظرفیت تولید فرآورده‌های نفتی و صادرات آنها می‌باشد علاوه بر تولید ثروت و کاهش وابستگی به فروش نفت خام راهی برای اشتغال جوانان ایرانی فراهم

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

می‌گردد وجود ارتباط بین این دو بخش یعنی توسعه بخش پایین‌دستی نفت و گاز و ایجاد اشتغال انکارناشدنی است.

۲. مولد و دانش‌بنیان شدن اقتصاد کشور

اقتصاد دانش‌بنیان یعنی دانش و فناوری پیشرفته نقش‌آفرینی کامل و فراوان در همه اعضای تولید داشته باشد (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) در دنیای امروز اقتصاد کشورها در حال تغییرات عمده است ماهیت تولید تجارت اشتغال و کار در آینده متفاوت خواهد بود بیشتر منابع طبیعی به عنوان منابع اصلی محسوب می‌شوند اما در اقتصاد دانش‌بنیان تولید و بهره‌برداری از دانش نقش عمده‌ای در ایجاد ثروت دارد و درواقع اقتصاد جدید بیانگر یک اقتصادی است که در حال تولید و به‌کارگیری ابداعات و فناوری‌های نوین برای نیل به رشد بلندمدت و پایدار است (صادقی آذربایجانی، ۲۰۰۵) اقتصاد دانش‌بنیان اقتصادی است که در آن دانش خلق و اشاعه می‌یابد و به صورت مؤثر توسط فعالان اقتصادی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی مطلوب‌تر به کار گرفته می‌شود در اقتصاد دانش‌بنیان دانش‌محور و مهمترین عامل بهره‌وری است (رونی، ۲۰۰۵) سازمان همیاری اقتصادی آسیا و اقیانوس آرام اقتصادی را دانش‌بنیان می‌داند که در آن تولید توزیع و کاربرد دانش عامل و محرک اصلی رشد اقتصادی تولید ثروت و اشتغال در تمامی صنایع است بر این اساس تمام فعالیت‌ها به نوعی متکی به دانش است. (معمارنژاد، ۱۳۸۴) اگر اقتصاد ایران به دنبال درون‌زایی اقتصادی با افق دستیابی به رشد اقتصادی مستمر است باید برنامه‌ریزی کافی بر روی اقتصاد دانش‌بنیان داشته باشد ازاین‌رو تدوین سیاست‌های دانش‌بنیان و برنامه‌های راهبردی اقتصاد دانش‌بنیان مبتنی بر الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت ضروری است در ضمن کشور برای بهره‌مندی از سرمایه‌های انسانی موجود باید در قالب یک برنامه مشخص اثربخشی جوانان تحصیل کرده را بررسی کند. (شقاقی، ۱۳۹۵: ۶۱) یکی از مواردی که می‌تواند فرصت‌های شغلی را زنده کند شرکت‌های دانش‌بنیان است خصوصیات این شرکت‌ها این است که بیکاری دانش‌آموختگان را از بین می‌برد (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) رهبر معظم انقلاب یکی از راههای افزایش شرکت‌های دانش‌بنیان را گفتمان‌سازی توسط دانشجویان می‌دانند و می‌فرمایند وقتی در مورد موضوع گفتمان شده در داخل کشور و به صورت یک موضوع متفاهم عرفی عمومی درآمد به طور طبیعی جریان پیدا می‌کند و راه دیگر را جریان‌سازی فکری

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

علیه مؤلفه‌های مخل دانش‌بنیان می‌داند جریان‌سازی فکری علیه خام‌فروشی یعنی فروش مواد بدون ارزش افزوده واردات مصرفی و واردات غیر تولیدی. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) یک مسئله مسئلهٔ شعار سال که گفتیم تولید با آن دو خصوصیت یکی از خصوصیات دانش‌بنیان بودند و دیگر خصوصیت اشتغال‌آفرینی. در مواردی هرچه فناوری بیشتر بهتر شود نیاز به نیروی انسانی کمتر می‌شود اما در مورد ما اینجور نیست کارخانه‌ها و شرکت‌های تعطیل و نیمه‌تعطیل در قسمت‌های پایین دستی خیلی داریم بنابراین دانش‌بنیان شدن شرکت‌ها متوجه این شرکت‌ها می‌توانند شود یعنی می‌تواند تا فرصت‌های شغلی را چند برابر کنند (خامنه‌ای، ۱۴۰۱)

با توجه به منویات مقام معظم رهبری در مورد مسئله شرکت دانش‌بنیان می‌توان چند خصوصیت را برای این شرکت را نام برد اولین خصوصیت دانش‌بنیان بودن دیگری اشتغال آفرینی سوم تعیین ضوابط کیفی برای شرکت‌های دانش‌بنیان به این معنا که شرکت براساس فناوری جدید فعالیت کند و دارای نو آوری باشد، امکان استفاده از تسهیلات و امکانات را پیدا کند، ویژگی بعدی کاهش ارزبری یعنی به جای واردات محصول به هزینه ارز محصولات توسط شرکت دانش‌بنیان تولید شود، ویژگی پنجم قابلیت صادرات داشتن محصولات تولیدشده در این شرکت‌ها می‌باشد یعنی در مواجهه با محصولات جهانی و بین‌المللی رقابت‌پذیر باشند ویژگی ششم این است که این شرکت‌ها در جهت حل مسئله باشند گره‌گشایی داشته باشد و براساس نیاز به وجود بیایند به‌خصوص در بخش‌هایی که امنیت اقتصادی متوقف بر آنهاست مانند واردات در بخش کشاورزی که از وابسته‌ترین بخش‌های ما به خارج است و به امنیت غذایی ما ارتباط دارد هفتم تولید ارزش افزوده در بخش‌های پایین‌دستی نفت و گاز و معادن. یکی از مشکلات ما مسئله خام‌فروشی از سنگ‌های گران‌قیمت در معادن ما بدون ارزش افزوده به کشورهای دیگر صادر می‌شوند و این یک نقطه ضعف و هشتم ظرفیت برای جذب نیروی متخصص و شرکت دانش‌بنیان با استفاده از هوش و نبوغ و توان نخبگان کشور بهترین فرصت برای اشتغال و کارآفرینی و جلوگیری از فرار مغزها دانشمند و متخصص و شرکت‌های دانش‌بنیان و افراد مبتکر در کشور زیاد داریم و این جزو مهمترین زیرساخت‌های اقتصادی است (خامنه‌ای، ۱۴۰۱)

دانش‌بنیان نمودن صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز با تأسیس و تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، دانش‌بنیان نمودن شیوه تولید و محصولات صنعتی و خدمات

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

وابسته به آن، نشان‌سازی تجاری و تقویت حضور در بازارهای منطقه‌ای و جهان، گسترش همکاری و تعامل فعال سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به ویژه جهان اسلام و توسعه تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان و سازماندهی نظام ملی نوآوری حمایت از جابه‌جایی مسئله محور و تجاری‌سازی پژوهشی و نوآوری و توسعه نظام جامع تأمین مالی در جهت پاسخ به نیاز اقتصاد دانش‌بنیان ازجمله سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه در جهت حمایت از اقتصاد دانش‌بنیان می‌باشد. در آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات آن حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و غیره به این حمایت‌ها اشاره شده است. اگر قرار باشد که حمایت دقیقی از شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه شود لازم است که مسئولان توجه بیشتری به اولویت‌ها داشته باشند مسائلی از قبیل حمایت از طریق ساختارهای پیونددهنده صنعت و دانشگاه حمایت از طریق ابزارهای مالیاتی، کاهش بروکراسی اداری حمایت از طریق آشنا ساختن شرکت‌های دانش‌بنیان و امور تجاری‌سازی و بازاریابی، تأمین سرمایه تأمین مالی و مدیریت ریسک تغییرات پی در پی در قوانین ایجاد ثبات و تصمیم‌گیری دولت برخی راههای حمایت از دولت از شرکت‌های دانش‌بنیان است (کاشیان؛ بیات، ۱۳۹۸: ۱۰۴).

۱-۲. پارک‌های علم و فناوری

یکی از مراکز مهم در جهت ارتقای نوآوری و کارآفرینی و توسعه مراکز رشد پارک‌های علم و فناوری هستند که با حمایت شرکت‌های دانش‌بنیان توسعه می‌یابند، این پارک‌ها جریان دانش و فناوری را در دانشگاه‌ها، مراکز تحقیق و توسعه و مراکز رشد خصوصی و بازار به حرکت انداخته و مدیریت می‌کند ازجمله اهداف این پارک‌ها تجاری‌سازی نتایج تحقیقات و فرآیندهای زایشی بخش‌های تحقیقاتی و تولیدی و خدماتی جامعه می‌باشد (میرغفوری و همکاران، ۱۳۹۲) مرکز رشد پارک و علم و فناوری مجموعه‌ای است که از راه فراهم آوردن زمین، تأسیسات زیربنایی و آزمایشگاه‌های منسجم و تسهیلات با کیفیت بالا موجبات اجتماع واحدها شرکت‌ها و مؤسسات تحقیقاتی را در یک فضای متمرکز فراهم می‌آورد این مجموعه‌ها که در مجاورت قطب‌های دانشگاهی و قطب‌های صنعتی و اقتصادی شکل می‌گیرد ضمن ایجاد فضای مناسب برای تحقیقات کاربردی و

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

تجاری‌سازی آن موجبات رشد تحقیقات را فراهم می‌سازند از طریق کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری اولیه هزینه‌های جاری و هم‌افزایی ناشی از مجاورت فیزیکی. (شورای توسعه آموزش عالی تدوین آیین‌نامه و اساسنامه مراکز علمی و فناوری ۲۰۰۲) تجاری‌سازی علوم و فناوری‌ها پارک‌های علم و فناوری و مانند اینها کارهای لازم و خوبی است یکی از مشکلات اقتصادی ما مسئله اشتغال است یکی از بهترین راه‌های اشتغال همین پارک‌های علم و فناوری است (خامنه‌ای، ۱۳۹۴) ماده ۳ قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی و نوآوری‌ها و اختراعات به اولویت استقرار واحدهای پژوهشی فناوری و مهندسی و تولیدی و مؤسسات دانش‌بنیان موضوع این قانون در محل پارک‌های علم و فناوری اشاره شده است وجود پارک‌های علم و فناوری و مراکز رشد با حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان از راه‌های مهم است از راه‌های مختلفی ازجمله ایجاد امکانات و تسهیلات و ایجاد فضای مناسب موجب بهبود کالاها و روش شرکت‌های دانش‌بنیان و ایجاد فرصت‌های شغلی می‌شوند.

۳. مردمی کردن اقتصاد و تصدی‌گری نکردن دولت

در سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی افزایش سطح عمومی اشتغال یکی از اهداف این سیاست‌ها و این قانون بیان شده است و اصل ۴۴ قانون اساسی نظام اقتصادی ایران به سه بخش دولتی تعاونی و خصوصی تقسیم می‌شود تغییر در ساختار حقوقی اقتصاد کشور و تأکید بر بخش خصوصی واگذاری بخش‌های بالادستی و صنایع و معادن بزرگ بانکداری تأمین نیرو بخش هواپیمایی و کشتیرانی به بخش خصوصی و تعاونی و غیردولتی از اهداف کلی این است شمرده شده است. اقتصاد مقاومتی مردم بنیاد است یعنی بر محور دولت نیست و اقتصاد دولتی نیست اقتصاد مردمی است و اراده مردم سرمایه مردم و حضور مردم تحقق پیدا میکند اما دولتی نیست به این معنا نیست که دولت در قبال آب مسئولیتی ندارد چرا دولت مسئولیت برنامه‌ریزی زمینه‌سازی ظرفیت‌سازی هدایت و کمک را دارد و کار اقتصادی در دست مردم است مال مردم است. (خامنه‌ای، ۱۳۹۳) حضور مردم در جامعه سبب می‌شود که نکات مؤثر در کشور افزایش یابد و دشمن به جای اینکه یک نقطه را مورد هجوم قرار دارد تمامی نقاط را جهت ضربه زدن مورد هجمه قرار دهد که عملاً امکان‌پذیر نیست. (یوسفی، ۱۳۹۳) مردم بنیانی به معنای واگذاری فعالیت‌های اقتصادی به

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

مردم و نظارت مستمر دولت بر این فعالیت‌ها است حضور مردم در اقتصاد درباره هر دو بخش خصوصی و تعاونی امکان‌پذیر است. (توکلی، ۱۳۹۵: ۱۱۰) برای بالا بردن مشارکت مردم باید از هر نوع فعالیت اقتصادی مردم استقبال کرد فضای فراهم شود که مردم خودشان را مولد در اقتصاد و شریک در پیشرفت و مقاومت احساس کنند و بر آن به ببالند. (اسحاقی، ۱۳۹۳: ۲۰۳)

۱-۳. بخش خصوصی

بر طبق فرمایشات مقام معظم رهبری نقش دولت از تصدی گری در اقتصاد باید به مدیریت اقتصاد تغییر کند تصدی‌گری در اقتصاد به ضرر کشور تمام می‌شود استفاده از بخش خصوصی از مسائل مهم ما است کسانی که می‌توانند کمک کنند تجار، صنعتگران و تولیدگران هستند و دولت می‌تواند با واگذاری پروژه‌های نیمه‌تمام سبب جذب نقدینگی به تولید شود مسامحه‌ای که در قیمت فروش نفت اتفاق افتاده در داخل کشور باید به بخش خصوصی این تخفیف داده شود و جاذبه‌های برای این بخش ایجاد گردد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۷) بخش خصوصی به عنوان موتور محرک اصلی رشد اقتصادی و صنعتی است که با به‌کارگیری سرمایه خود و جلب مشارکت مردمی، استفاده بهینه از منابع انسانی و اعمال مدیریت کارآمد ضمن ایفای نقش خود در رشد اقتصادی و صنعتی کشور می‌تواند اهداف توسعه‌ای دولت را محقق سازد. (دویستی، ۱۳۹۹: ۵) بنگاه‌های خصوصی به دنبال نفع شخصی خود هستند و تمایل دارند تا سود بیشتری کسب کنند این امر منجر به شکل‌گیری رقابتی جذاب بین این بنگاه‌ها خواهد شد در این شرایط هنگام موفق به کسب سود بیشتر می‌شوند که کالا و خدمات مناسب‌تری را به مشتریان عرضه کند و درنتیجه منجر به تأمین بهتر رفاه مصرف‌کننده و تضمین حقوق آنها می‌شود این فرآیند یک گام در جهت رشد و نهادینه کردن اصل آزادی کسب و کار است. آزادی کسب و کار با توجه به اصول خود از جنبه‌های مختلف بر روی موضوع اشتغالزایی و کارآفرینی تأثیر می‌گذارد افزون بر این کارایی اقتصادی و کارایی بازار و حمایت از بنگاه‌های کوچک نیز به‌طور غیر مستقیم اشتغال‌زایی کمک می‌کند. (صادقی‌مقدم و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۲۸) ۷ چنانچه بخش دولتی بیش از حد بزرگ شود منجر به خروج بخش خصوصی یعنی ازدحام دولت می‌شود این امر در کشوری مثل ایران که جهت‌گیری اقتصاد

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

به سوی یک اقتصاد دولتی است موجب می‌شود تا حجم زیادی از تصمیمات توسط دولت اتخاذ شود (سهیلی و همکاران، ۱۳۹۶).

۲-۳. بخش تعاون

اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بیکاران در جهت اشتغال مولد از اشارات مستقیم به وضعیت اشتغال در اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد در سایه گسترش تعاونی‌ها و با حمایت دولت از طریق تخفیف مالیاتی، ارائه تسهیلات حمایتی، رفع محدودیت از حضور تعاونی‌ها در بانکداری و بیمه، حمایت دولت در دستیابی تعاونی‌ها به بازار نهایی ازجمله سیاست‌های بخش تعاون و توسعه بخش غیر دولتی از طریق واگذاری فعالیت‌ها و بنگاه‌های دولتی از طریق تغییر نقش دولت از مالکیت به هدایت و نظارت، توانمندسازی بخش خصوصی در بازارهای جهانی، توسعه استانداردهای ملی و انطباق با استانداردهای بین‌المللی و غیر از اهداف این اصل می‌باشد با توجه به اهمیت کاهش فقر و بیکاری در فرآیند توسعه شرکت‌های تعاونی در کشورهای مختلف به عنوان یکی از عوامل مؤثر در افزایش رفاه و کاهش بیکاری مطرح بوده است. (نجفی، ۱۳۸۸) در توسعه‌یافتگی هر کشور کاهش فقر، افزایش تعادل درآمدی و رفاه جامعه و همچنین کاهش نرخ بیکاری از شاخص‌های مهم می‌باشد که بهبود آنها نشانه موفقیت بیشتر در اجرای برنامه‌های توسعه می‌باشد شرکت‌های تعاونی یکی از مهم‌ترین تشکل‌های غیر دولتی هستند که موفقیت و مزیت آنها در برنامه‌های کاهش فرهنگی تحقق می‌یابد. (Birchall, 1996) تعاونی‌ها به‌عنوان یکی از اشکال سازمان‌های مردمی قابلیت‌های فراوانی برای ایفای نقش در حمایت اقتصادی جوامع دادن و به علاوه آفرینش تعاملات مثبت اجتماعی، اهمیت ویژه آن‌ها در استفاده از امکانات بالقوه، کسب و کار حمایت از کارآفرینی، تولید ثروت و تأمین خدمات اجتماعی و رفاهی طبقه‌بندی واحدهای تولیدی و خدماتی به عنوان مکمل روش‌های دیگر است. (رحیمی، ۱۳۸۹) تعاونی هابا ایجاد، بهبود و حفظ درآمد و فرصت‌های شغلی از طریق جمع‌آوری منابع محدود اقتصادی اعضا را یاری می‌سازند تا در تشکیل بنگاه‌های اقتصادی مشارکت داشته باشند. (میگن پولی، ۱۳۸۹) در فرآیند رشد اقتصادی و تقویت هویت ملی از توسعه تعاونی‌ها برای ارتقاء روحیه همکاری و تحقق اهداف مشترک یک جامعه استفاده می‌شود به طوری که جهت تأمین نیازهای اساسی ازجمله امکانات کار برای

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

رسیدن به اشتغال کامل اهمیت بخش تعاون به گونه‌ای است که نه‌تنها جز ارکان اقتصاد ملی و قانون اساسی محسوب می‌شود بلکه به آموزه‌های دین مبین اسلام نیز مطابقت دارد. (سپهردوست و همکاران، ۱۳۹۴) تعاونی‌های تولید می‌توانند یکی از گره‌گشاترین کارها برای ایجاد اشتغال باشند و به‌خصوص برای ایجاد عدالت اقتصادی در مجموعه کشور. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) رویکردهای اجتماعی سیاسی و فرهنگی تعاونی‌ها با ساختار کشورهای در حال توسعه هماهنگی و همخوانی بیشتری دارد و سبب توسعه سیاسی فرهنگی و اجتماعی و رفع تبعیض و بی‌عدالتی‌ها در این جوامع می‌شود و با فراهم آوردن زیرساخت و بستر رشد اقتصادی نهایتاً جامعه را به سوی توسعه همه‌جانبه و پایدار رهنمون می‌سازد. تعاونی‌ها با مشارکت اعضای خود می‌توانند یاری‌رسان دولت به‌ویژه در امر کاهش فقر، ایجاد خوداشتغالی و افزایش اشتغال در جامعه باشند. (نجفی، ۱۳۸۸: ۱۲) مبرهن است که برای ایجاد شغل به هر روشی نیاز به سرمایه مادی می‌باشد جذب سرمایه خصوصی مردم در اقتصاد جهت تولید و خدمات بیشتر موجب ایجاد اشتغال خواهد شد نیاز به سرمایه عمومی دولت غیر قابل انکار است اما جذب سرمایه بخش خصوصی سبب جذب نقدینگی و افزایش چند برابری واحدهای تولیدی و افزایش زمینه‌های اشتغال در جامعه خواهد گشت.

٤. برونگرایی

ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان دارای ۷ درصد از ذخایر معدنی جهان است منابع عظیم زیرزمینی موقعیت استثنایی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۳۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریای طولانی، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی اقتصاد بزرگ و متنوع بخش‌های از ظرفیت‌های کشور است. (خامنه‌ای، ۱۳۹۳) این ظرفیت‌ها امکان تعامل با جهان در زمینه‌های گوناگون و از همه مهمتر در زمینه اقتصادی را فراهم می‌آورد. در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به راهکارهای جهت رسیدن به اقتصاد برونگرا و جهانی اشاره شده است. رویکرد برون‌گرایی اقتصاد، بهره‌برداری از حداکثر فرصت‌های موجود در جهان خارج دانش فنی، سرمایه و بازار برای پیشبرد اهداف اقتصاد ملی را در نظر دارد. اقتصاد مقاومتی با حفظ استقلال سیاسی و اقتصادی کشور معیار اصلی تعامل اقتصادی با جهان است استفاده از رویکرد وابستگی متقابل همزمان با بهره‌برداری حداکثری از

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

فرصت‌های اقتصاد جهانی کمترین آسیب‌پذیری از مخاطرات جهانی را متوجه اقتصاد می‌کند، وجه درون‌زا بودن اقتصاد مقاومتی ارتقای دانش‌بنیانی اقتصاد، تقویت نظام مالی و کاهش وابستگی به نفت را موجب خواهد شد و وجه برونگرایی آن برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، تشویق سرمایه‌گذاری، تشویق برای صادرات و توسعه دیپلماسی اقتصادی را به دنبال خواهد داشت. برونگرایی اقتصاد با مفهوم سیاست توسعه صادرات متفاوت است زیرا در اثر برونگرایی در کنار گسترش مبادلات تجاری با جهان اثرگذاری بر جهان و منطقه و داشتن عملکرد رقابتی در تجارت نیز باید مد نظر قرار بگیرد ازاین‌رو برون‌گرایی این شاخصه‌ها را دارد گسترش مبادلات با جهان، عملکرد رقابتی در تجارت با اصل مقاومت، ایجاد وضعیت اثرگذاری بر جهان، داشتن توان شناخت و ارزیابی رویکردهای اقتصادی اجتماعی و سیاسی کل جهان، داشتن امکان پذیرش رویکردهای کلیدی جهان برای ارتقاء برون‌گرایی در کشور. (شقاقی‌شهری، ۱۳۹۶)

روح کلی سیاست‌های اقتصادی بر دو اصل استوار است درون‌زایی و برون‌گرایی، یعنی تولید محصولی در کشور که ارزش افزوده و جنبه رقابتی برای خریدار صادراتی داشته باشد، بنابراین این هدف سیاست‌گذاری‌شده به تمامی ارکان فضای حاکمیتی و بخش خصوصی کشور حکم می‌کند که در تعاملات اقتصادی با همتایان دولتی و بخش خصوصی خارجی کوشا باشند، درون‌زایی و برون‌گرایی که معطوف به انتقال فناوری به داخل کشور، ایجاد سرمایه‌گذاری مشترک، خرید تجهیزات نوین، توسعه محصول دارای زنجیره ارزش، نگاه صادرات‌گرا و اشتغال‌آفرین هستند را مد نظر قرار دهند افزون بر این‌ها الگوی موفق بومی‌سازی در جهان با رویکرد صادراتی نشان می‌دهد که کنترل فضای صنعت به دلیل نگرانی صنایع داخلی از رقابت با محصولات خارجی پاسخ یا راهکار مناسبی برای رشد اقتصادی کشور نیست تا زمانی که فضای رقابتی شکل نگیرد کشور به رشد پایدار در مورد نظر نمی‌رسد. (خیامیان، ۱۳۹۵)

رقابت‌پذیری و جذب سرمایه خارجی برون‌گرایی با مفهوم رقابت‌پذیری، تسهیل کارآفرینی و خلق فرصت‌های جدید در آمیخته است که رقابت‌پذیری به توانایی یک بنگاه در جان سالم به در بردن، گسترش و رقابت با دیگر بنگاه‌ها برای به دست آوردن سود بیشتر گفته می‌شود. تاجر و کاسب در بازار و منابع رقابت می‌کنند و ساخت و گسترش مزایای رقابتی انجام پروسه نوآوری خدمات بهداشتی و غیره ازجمله عوامل

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

رقابت‌ساز است. (loannidis, 2007) طبیعت کالای ایرانی به‌خصوص در بخش‌های طبیعی بهترین و برترین طبیعت است. در دنیا باید کاری کنیم که به‌خصوص در بخش صادرات محصولاتمان رقابت‌پذیر شود یعنی هم کیفیت محصول نهایی را بالا ببریم و قیمت تمام‌شده را کاهش بدهیم این جمله کارهای خیلی واجب است که باعث انجام بگیرد به خصوص برای بازارهای صادراتی و خدمات همینجور از خیلی از کشورهایی که در دنیا هستند کشورهای آفریقایی بعضی کشورهای آمریکای لاتین احتیاج به سد دارند اینها را برایشان می‌سازند با قیمت‌های گران با کیفیت‌های نامطلوب. می‌توانیم با قیمت ارزان و با کیفیت مطلوب برایشان بسازیم. رقابت‌پذیر کردن کالا و خدمات یکی از الزامات رشد است. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱) امروزه با گسترش بازارها و اهمیت یافتن رقابت‌پذیری در تجارت بین‌المللی کشورهای جهان نیازمند درک صحیح از جایگاه نسبی خود در مقایسه با سایر کشورها هستند و از طریق آن بتواند سیاست‌های اقتصادی و صنعتی خود را منطبق با موقعیت نسبی خود و براساس رویکردهای نوین اقتصاد جهانی اتخاذ نمایند. (عسگری، ۱۳۹۹) سرمایه خارجی باعث خوداتکایی در تأمین نیازهای اساسی می‌شود بدین‌صورت که با برنامه‌ریزی و قراردادی که صورت می‌گیرد و پس از مدتی فناوری مورد استفاده توسط طرف خارجی بومی‌سازی شده و با اتکا به نیروهای داخلی می‌تواند تولید گردد همچنین جذب سرمایه خارجی باید موجب تنوع و توسعه فعالیت‌های اقتصادی کرد در اقتصاد کشور را وابسته به بخش خاصی ننماید تا بدین‌وسیله تاب‌آوری اقتصادی در کشور را در مقابل تکانه‌های خارجی ازجمله تحریم‌ها کاهش دهد و نباید موجب واردات بی‌رویه گردد و سبب تقویت و توسعه شود و بعد از مدتی در صنعت مورد نظر برای کشور مزیت رقابتی ایجاد کند. (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۵)

سرمایه در کنار نیروی کار دو جزء ثابت کلیه الگوهای اقتصادی را شکل می‌دهد اما تشکیل سرمایه از محل سه منبع پس‌انداز داخلی بدهی خارجی و جذب سرمایه خارجی امکان‌پذیر است. (اسدنژاد و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۳۶) سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی که اغلب توسط بخش خصوصی و شرکت‌های چند ملیتی انجام می‌شود و متضمن ایجاد رابطه دائم بین سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر است برای کشور سرمایه‌پذیر از ارجحیت بیشتری برخوردار است و می‌تواند با پوشش شکاف پس‌انداز سرمایه‌گذاری، جبران کسری منابع ارزی، انتقال دانش فنی، تبدیل فناوری و انتقال تجارب مدیریتی و شیوه‌های نوین تولید در

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

آینده رشد و توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه را تسریع و تسهیل نماید. (داوودی و همکاران، ۱۳۸۳: ۸۲) تسهیل تجاری از طریق بهبود جریان تجارت با سرعت بخشیدن به فرآیند اظهار و ترخیص کالا، جاذبه‌های سرمایه‌گذاری را در کشورها افزایش می‌دهد و به کاهش هزینه‌های تبادلات تجاری و بهبود رقابت‌پذیری کمک می‌کند (SITPRO, 2003).

۱-٤. صادرات‌محور بودن و انتقال فناوری

اگرچه بازار ایران بازار گسترده و متنوعی است اما بازارهای صادراتی همواره برای بخش خصوصی جذاب و یادگیرنده است می‌تواند انگیزه خوبی برای ارتقای توانمندی‌های بومی تلقی شود صادرات کالاها و خدمات علاوه بر مزیت اقتصادی برای کشور و بخش خصوصی می‌تواند به اتحادهای راهبردی اقتصادی و سیاسی بین کشورها و شرکت‌ها نیز منجر شود و در مراتب بعدی به شکل‌گیری شرکت‌های چندملیتی با حضور بنگاه‌های ایرانی ختم گردد. (کلانتری و همکاران، ۱۴۰۰) مقوله صادرات به‌خصوص صادرات کالاهای صنعتی پس از سرمایه‌گذاری دارای بیشترین اثر تولیدی در اقتصاد است و پس از سرمایه‌گذاری دولت در زمینه اشتغال از بیشترین اثر اشتغال‌زایی برخوردارند، صادرات سبب می‌شود عرضه ارز از انحصار دولت خارج شده و به‌وسیله طیف وسیع‌تری از عوامل اقتصادی به کشور انتقال یابد که این امر سبب افزایش کارایی در زمینه ایجاد تعادل در بازار ارز خواهد شد و توانمندی اقتصاد کشور را از طریق پیوند با اقتصاد جهانی افزایش می‌دهد. (عسگری، ۱۳۹۹) منافع صادرات همواره مورد توجه سیاست‌گذاران اقتصادی در کشورهای مختلف قرار داشته است زیرا درآمدهای ارزی حاصل از صادرات می‌تواند صرف واردات کالاهایی شود که امکان تولید آنها در داخل وجود ندارد همچنین باعث در معرض رقابت قرار گرفتن بنگاه‌ها در عرصه‌های بین‌المللی می‌شود و به علاوه توسعه صادرات با افزایش اشتغال و بهره‌گیری از صرفه‌های ناشی از مقیاس می‌تواند بهره‌وری کل عوامل را افزایش و نیل به مراتب بالاتر رشد اقتصادی را فراهم نماید ازاین‌رو به مراتب بالای راهبرد توسعه صادرات یا برونگرایی از ارکان مهم و برنامه‌ریزی کشورها است. (Becker Iesuy, 2019) به منظور تحقق رشد اقتصادی، کشورهای دیر آمده باید توانمندی‌های داخلی خود را به منظور ایجاد تغییرات فنی توسعه دهد، نقطه تمرکز تلاش‌های بومی بنگاه‌های بزرگ داخلی هستند که توسط زیرساخت‌های بومی و

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

سرمایه‌گذاری در تحصیل و آموزش تکمیل می‌شود برای واردات فناوری شرط لازم و ناکافی برای رشد اقتصادی است واردات فناوری و تلاش نوآورانه مستقل جایگزین هم نیستند بلکه مکمل یکدیگرند رشد اقتصادی توسط تلاش‌های فناورانه درون‌زا تعیین و واردات فناوری از کشورهای پیشرو تکمیل می‌شود. (Radosevic, 1999)

۲-٤. مناطق آزاد

تجربه کشورهای موفق نشان می‌دهد که مناطق آزاد پلی میان اقتصاد داخلی و جهانی با جهت‌گیری تولیدی، صادراتی، انتقال تکنولوژی و رشد و توسعه اقتصادی بوده است. (رهنورد، ۱۳۸۹) از دیدگاه توسعه اقتصاد ملی، ایجاد مناطق آزاد می‌تواند همانند دریچه‌ای به جهان خارج آزادی مبادلات تجاری را تأمین کند و به جذب برخی تخصص‌های فنی و سرمایه مورد نیاز جریان توسعه صنعتی کشور یاری رساند از دیدگاه توسعه اقتصاد منطقه‌ای منطقه آزاد تجاری موجب تحرک و پویایی اقتصاد و نواحی مجاور خود می‌شود و حرکت سرمایه و نیروی کار و مدیریت را به مناطق منتخب تسریع می‌کند. (پورمحمدی و همکاران، ۱۳۹۳) مناطق آزاد طبق تعریف سازمان بین‌المللی کار مناطقی هستند که سبب جذب سرمایه افزایش استخدام افزایش صادرات و تبادلات ارزی می‌شود. یکی از اهداف کلان کشورهای در حال توسعه در ایجاد مناطق آزاد افزایش اشتغال صادرات از این مناطق با ایجاد مشوق‌ها و معافیت‌های متنوع سعی دارند که سرمایه‌گذاری خارجی را جذب و آن را در تولید کالاهای صادراتی مورد استفاده قرار دهند و صادرات این کالاها کشورها از آثار مزایای مثبت صادرات و تجارت نظیر ایجاد اشتغال رشد اقتصادی توسعه منطقه‌ای و غیره برخوردار می‌شوند. (فیض‌پور و همکاران، ۱۳۹۲) در اغلب تعاریف مصطلح برای مناطق آزاد این عبارت وجود دارد جغرافیای که در آن کالا بدون حقوق گمرکی آزادانه وارد می‌شود تا پردازش و صادر گردد و سرمایه‌گذاران از مشوق‌هایی مانند معافیت مالیاتی و آزادی عمل بیشتر، استخدام نیروی کار و رفتار با محیط زیست برخوردار شوند. (التجابی، ۱۳۸۸) هدف از ایجاد و توسعه مناطق آزاد افزایش و توسعه صادرات، ایجاد اشتغال، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و انتقال تکنولوژی افزایش درآمدهای عمومی، افزایش توریسم، ارتقای جایگاه اقتصادی کشور و بهره‌مندی از اقتصاد رقابتی است. (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵)

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

کارآفرینی و اشتغال

کارآفرینان قهرمانانی هستند که در دنیای مدرن نسبت به سایر بازیگران عرصه‌های مدیریت و اقتصاد بیشتر مورد توجه می‌باشند و محصولات و مزایای جدیدی را در بازارهای گسترده جهانی با وجود خطرات بسیار ایجاد می‌نماید به همین دلیل نمی‌توان از ویژگی‌های تأثیرگذار کارآفرین چشم پوشید. (Wickam, 2000) رونق دادن به اشتغال و تشویق کارآفرینان ایجاد بنگاه‌های کاری یکی از کارهای لازم است. (خامنه‌ای، ۱۳۸۷) کارآفرین باعث جابه‌جایی مشاغل می‌شود و اشتغال را در حوزه ضعیف و مریض کاهش داده و به حوزه‌های پرتحرک خلاق و پویا انتقال می‌دهند. (سعیدی‌کیا، ۱۳۸۶: ۴۶) اتخاذ برنامه‌ها و اقدامات اجرایی جهت توسعه روستایی کشور برای تثبیت جمعیت و تشویق مهاجرت به مناطق روستایی و عشایری کانون تولید ورزش کارآفرینی با برنامه‌ریزی و مدیریت بهینه در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی، تعیین سهم واقعی در توزیع منابع و ارتقاشان و منزلت اجتماعی، ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی و حمایت‌های ویژه از فعالیت‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی مزیت دارد بومی و مقاوم‌سازی تأسیسات و زیرساخت‌ها و اماکن روستایی با تأکید بر بند ۹ سیاست‌های کلی کشاورزی (بند ۲۰ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه) سیاست‌هایی است که حقوق کارآفرینان و جوانان دولت را بیان می‌کند از آنجایی که مناطق روستایی کانون تولید می‌باشند می‌توانند مرکز کارآفرینی و ایجاد اشتغال نیز باشد. مسئله ورود جوانان به مدیریت رفتارهای اشتغال‌زا و کارآفرینی چه به‌عنوان هدف توسعه و چه به‌عنوان عامل و ابزار توسعه علاوه بر آنکه مورد تأکید مجامع بین‌المللی است و ایران نیز تأکید مقام معظم رهبری را معطوف به پیش‌فرض‌های بنیادین برای توسعه همه جانبه و مشارکت توده مردم قشر جوان دارد. (عبدالملکی، ۱۳۸۹)

نتیجه‌گیری

با توجه به جمعیت جوان کشور عزیزمان ایران و وجود حق بدیهی اشتغال برای این جوانان و مطالعه فرمایشات مقام معظم رهبری در این نوشته کوتاه، می‌توان به این نتیجه رسید که با تکیه و تمرکز بر ظرفیت‌های داخلی ازجمله نیروی انسانی و جوانان تحصیل‌کرده استفاده از این جوانان در مسیر تولید داخلی با مهارت‌افزایی و توانمندسازی جوانان با توجه به ظرفیت‌های کشورمان در بخش کشاورزی و صنعت و آموزش نیروی متخصص و کارآمد و مناسب با نیازهای بازار کار، تولید کالای با کیفیت و مصرف کالای داخلی توسط

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

هموطنان عدم وابستگی به نفت و توجه بیشتر به بخش‌های پایین‌دستی نفت و گاز و توجه به منابع عظیم زیرزمینی و ذخایر معدنی، حمایت دولت از کارآفرینان در ایجاد بنگاه‌های کاری مولد و دانش‌بنیان شدن قتصاد برای حل بیکاری دانش‌آموختگان، مردمی کردن اقتصاد و تصدی‌گری نکردن دولت با توجه به سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تقویت بخش تعاون و خصوصی و آزادی کسب و کار و از طرفی برونگرایی با حمایت همه‌جانبه از صادرات کالا و خدمات توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری جذب سرمایه خارجی و رقابت‌پذیری تجارت بین‌المللی همگی از مواردی هستند که سبب ایجاد اشتغال برای جوانان کشور عزیزمان از طرفی توسعه اقتصادی کشور و پیشرفت در مسیر جهانی شدن و رسیدن به آرمان بزرگ کشور عزیزمان می‌شوند.

منابع

- اسدنژاد، اعظم؛ ترابی، تقی؛ رادفر، رضا. (۱۳۹۵). *تأثیر کیفیت سرمایه انسانی بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مطالعه موردی کشورهای جنوب شرقی آسیا*، فصلنامه تحقیقات توسعه اقتصاد، سال ۵، شمارهٔ ۱۹.
- اصغری، محمود. (۱۳۹۶). *اهمیت تولید داخلی در اقتصاد مقاومتی از منظر مقام معظم رهبری*، پژوهش‌های اجتماعی - اسلامی، شمارهٔ ۴.
- اسحاقی، حسین. (۱۳۹۳). نقش فرهنگ در مقاوم‌سازی اقتصاد، قم، نشر هاجر.
- انتظاریان، ناهید؛ طهماسبی، طاهره. (۱۳۹۰). *بررسی میزان هماهنگی و انطباق نظام آموزش عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای کار و جامعه*، ماهنامه کار و جامعه، شمارهٔ ۱۴۰.
- باصری، بیژن؛ جهانگرد، اسفندیار. (۱۳۸۶). *بررسی و تحلیل ظرفیت اشتغال‌زایی بخش کشاورزی ایران*، مجله اقتصاد، کشاورزی و توسعه، شمارهٔ ۵۹.
- بلالی، حمید؛ خلیلیان، صادق. (۱۳۸۲). *تأثیرسرمایه‌گذاری بر اشتغال‌زایی و تقاضای نیروی کار در بخش کشاورزی با تأکید بر سیاست‌های ارزی و تجاری*، نشریه اقتصاد کشاورزی، شمارهٔ ۴۱ و ۴۲.
- پورمحمدی پسیخانی، مریم؛ عباسی، ابراهیم. (۱۳۹۳). *رتبه‌بندی فاکتورهای مؤثر بر عملکرد مناطق آزاد تجاری ایران با استفاده از مدل تاپسیس*، اقتصاددانان جوان.
- ترحمی، فرهاد؛ اسفندیاری، علی اصغر. (۱۳۹۲). *نقدی بر کتاب ابعاد اقتصاد مقاومتی در صنعت*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ماهنامه علمی ـ پژوهشی، ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، شمارهٔ ۹.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

- ترحمی، فرهاد؛ اسفندیاری، علی‌اصغر. (۱۳۹۸). *رتبه‌بندی پتانسیل‌های تولیدی و اشتغال‌زایی بخش‌های اقتصاد ایران*، پژوهشگاه اقتصادی، شمارهٔ ۳.
- توکلی، محمدجواد. (۱۳۹۵). خاکریز اقتصادی تهران، کانون اندیشه جوان.
- خالدی، کوهسار؛ حفار اردستانی، مریم؛ طوسی، ماندانا. (۱۳۸۶). *بررسی رابطهٔ رشد اقتصادی، اشتغال و صادرات در بخش کشاورزی ایران با تأکید بر سیاست‌های ارزی و تجاری*، نشریه اقتصاد کشاورزی، شمارهٔ ۳.
- خامه‌چی، احسان. (۱۳۸۹). *گزارش میز گرد تخصصی ارتباط صنعت و دانشگاه، کلید توسعه صنعت، اکتشاف و تولید*، شمارهٔ ۷۴.
- دویستی، سمیه. (۱۳۹۹). *نقش اقتصاد مقاومتی در ارتقاء بهره‌وری کارآفرینی تولید داخلی و اشتغال*، فصلنامه رهیافتی در مدیریت بازرگانی، شمارهٔ ۱.
- داوودی، پرویز؛ شاهمرادی، اکبر. (۱۳۸۳). *بازشناسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصاد ایران و ۴۶ کشور جهان در چارچوب یک الگوی تلفیقی*، پژوهش‌های اقتصاد ایران، شمارهٔ ۶.
- رهنورد، فرج‌الله. (۱۳۸۹). *عوامل مؤثر بر عملکرد مناطق آزاد تجاری، صنعتی ایران*، مدیریت و توسعه، شمارهٔ ۷۴.
- رضایی، محسن. هدف از اقتصاد مقاومتی چیست؟ به نقل از http://www.tebyan.net/newindex?pid=218340.
- سهیلی، کیومرث؛ فتاحی، شهرام؛ محمدی، سعیده. (۱۳۹۶). *بررسی نقش و اثرات سرمایه‌گذاری خصوصی و عمومی بر اشتغال در استان‌های تهران با رویکرد گشتاوری‌های تصمیم‌یافته*، پژوهشگاه اقتصاد کلان، شمارهٔ ۲۴.
- سپهردوست، حمید؛ زمانی شبخانه، صابر. (۱۳۹۴). *بررسی نقش تعاونی هادر ایجاد انگیزه‌های مشارکتی و توسعه اقتصادی*، فصلنامه مطالعات ملی، شمارهٔ ۳.
- سلیمانی، یاسر؛ حسین‌زاده یزدی، سیدسعید. (۱۳۹۵). *بررسی رویکردها و مؤلفه‌های سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، بررسی موردی تبیین بند دوازدهم سیاست‌ها و مؤلفه‌های دیپلماسی اقتصادی*، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان ویژه‌نامه اقتصاد مقاومتی، شمارهٔ ۴.
- سعیدی‌کیا، مهدی. اصول و مبانی کارآفرینی، تهران، کیا، چاپ هفتم.
- شقاقی شهری، وحید؛ علیزاده، شیوا. (۱۳۹۵). *آثار اقتصاد دانش‌بنیان درون‌زایی اقتصاد ایران*، جستارهای اقتصادی ایران، شمارهٔ ۲۶.
- شقاقی شهری، وحید. (۱۳۹۶). *نقش اقتصاد دانش‌بنیان در همگرایی تجاری کشورهای اسلامی رویکرد برون‌گرایی اقتصاد مقاومتی*، فصلنامه جستارهای اقتصادی ایران، شمارهٔ ۲۸.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

- صادقی‌مقدم، محمدحسن؛ غفاری، بهنام. (۱۳۹۰) *روح حقوق رقابت*، مجله حقوقی دادگستری، شمارهٔ ۷۳.
- صادقی، مسعود؛ آذربایجانی، کریم. (۱۳۸۵). *نقش و جایگاه اقتصاد دانش‌محور در تقاضای نیروی کار*، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، شمارهٔ ۲۷.
- طیوری، منصور؛ حسینی، سیدجمال؛ صبوری، فرج‌الله؛ صادق، محمد. (۱۴۰۰). *طراحی مدل مهارت‌افزایی مروجان کشاورزی ایران با تأکید بر ظرفیت‌سازی*، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شمارهٔ ۴.
- عبدالملکی، هادی. (۱۳۸۹). *راهکارهای توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی در بسیج سازندگی*، فصلنامه مطالعات بسیج، شمارهٔ ۴۹.
- علیزاده، امیرخادم. (۱۳۹۱). مبانی نظری اقتصاد مقاومتی، اقتصاد مقاومتی، مبانی نظری، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.
- عقیقی، منصوره؛ سلیمی، محمدحسین. (۱۳۸۸). *مدل استراتژیک چهار وجهی صنعت و دانشگاه برای توسعه همکاری‌ها در بخش جنبش نرم‌افزاری*، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، شمارهٔ ۴۳.
- عسگری، منصور. *رقابت‌پذیری و صادرات بنگاه‌های کوچک و متوسط ایران*، فصلنامه پژوهش‌های اقتصاد صنعتی، شمارهٔ ۸.
- فیض‌پور، محمدعلی؛ خان علیزاده، رسول؛ ده‌موبد، بابک. (۱۳۹۰) *نقش مناطق آزاد در توسعه اقتصادی چالش‌ها و فرصت‌ها با تأکید بر نقش منطقه آزاد قشم*، همایش ایران همایش ملی قشم و چشم‌انداز آینده سازمان منطقه آزاد قشم.
- فیضی، کامران؛ مقدسی، علیرضا. (۱۳۸۲) *پژوهش در نفاهیم، کارکردهای دوره‌های آموزش کار آفرینی*، شمارهٔ ۳.
- فلاحی، محمدعلی؛ خوشبخت، آمنه. (۱۳۸۴) *بررسی ارتباط بلند مدت صادرات غیر نفتی و اشتغال در اقتصاد ایران*، فصلنامه بررسی‌های اقتصادی، شمارهٔ ۳.
- کاشیان، عبدالمحمد؛ بیات، بهرام. (۱۳۹۸) *تعیین اولویت‌های حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در ایران مبتنی بر آسیب‌شناسی وضع موجود*، فصلنامه راهبرد توسعه، شمارهٔ ۲.
- کلانتری، اسماعیل؛ مجیدپور، مهدی. (۱۴۰۰) *تئوریزه کردن مبانی اقتصاد مقاومتی به عنوان نظریه اقتصادی انقلاب اسلامی براساس نظریه فرارسی فناورانه مطالعه چند موردی کره جنوبی چین و ایران*، فصلنامه انقلاب اسلامی، شمارهٔ ۳.
- لطفی، حبیب‌الله؛ توکلی، محمدجواد. (۱۳۹۹). *مفهوم و مؤلفه‌های درون‌زایی در اقتصاد مقاومتی*، معرفت، شمارهٔ ۵.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

- میگون‌پوری، محمدرضا؛ میگون‌پوری، الهه. (۱۳۸۹). *نقش تعاونی‌های دانش‌بنیان بسیجی در توسعه کارآفرینی*، فصلنامه مطالعات بسیج، شمارهٔ ۴۹.
- محمدی، مهدی؛ کشاورزی، فهیمه. (۱۳۹۱) *ارائه مدل سه بعدی شبکه هم افزایی دولت دانشگاه صنعت و تحلیل برای تربیت مهندسان آماده‌به‌کار*، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، شمارهٔ ۵۶.
- میرمعزی، سیدحسین. (۱۳۹۱). *اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن از دیدگاه مقام معظم رهبری*، اقتصاد اسلامی، شمارهٔ ۴۷.
- محمدی، پگاه؛ عارفی، امید. (۱۳۹۵). *بررسی نقش مناطق آزاد در بستر سازی برای اجرای محورهای درونگرایی و برونگرایی اقتصاد مقاومتی*، مجله اقتصادی، شمارهٔ ۷ و ۸.
- میرغفوری، حبیب الله؛ صیادی تورانلو، حسین؛ کریمی‌تبا، مریم. (۱۳۹۲). *رتبه‌بندی عوامل مؤثر برای انتقال نوآوری در شرکت‌های وابسته به مراکز رشد با استفاده از تکنیک تاپسیس فازی مطالعه موردی پارک علم و فناوری یزد رشد فناوری*، فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، شمارهٔ ۳۶.
- معمارنژاد، عباس. (۱۳۹۴). *اقتصاد دانش‌بنیان الزامات، نماگرها، موقعیت ایران، چالش‌ها و راهکارها*، فصلنامه اقتصاد و تجارت نوین، شمارهٔ ۱.
- نجفی، بهاءالدین. (۱۳۸۸). *تجربیات جهانی در زمینه نقش تعاونی‌ها در کاهش فقر و اشتغال‌زایی*، مجله تعاون، شمارهٔ ۲۰.
- یوسفی، احمدعلی. (۱۳۹۳). *مدل مردم سالاری اقتصادی دینی بستر تولید ملی پایدار عدالت محور*، اقتصاد اسلامی، شمارهٔ ۵۳.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگران۱۴۰۱/۰۲/۱۹.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان، ۱۴۰۱/۰۲/۰۶.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نظام، ۱۴۰۱/۰۱/۲۳.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۱۳۸۹/۰۷/۱۷.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۵/۰۳/۲۵.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کار آفرینان، تولید کنندگان و دانش بنیان‌ها، ۱۴۰۱/۱۱/۱۰.
- بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲.
- قانون ششم توسعه سیاست‌های کلی اشتغال ۱۳۹۰/۰۴/۲۸.
- فراخوان رهبر انقلاب برای تکمیل و ارتقای الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۷/۰۷/۲۲.

References

- Becker & losuy, I. (2019) Slovakia development model :contours, vulnerabil it's and strategic alternatives journal of contemporary central and Eastern Europe, 27(2-3); 139-134 contemporary central and Eastern Europe, 27(2-3); 139-134.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]

- Birchall,just. (1996). Neither public nor :the cooperative third way,journal of cooperative studies,85: 62-75.
- Bygrave, w. D., and Hoter, c. w. (1991) theorising about entrepreneurship , entrepreneurship. theory and practice,Vol. 16,No. 2, pp. 13-22.
- Council of Higher Education development. Establish bylaws and constitution of the since and Technology Centers. 2002.
- Loannidis, A., (2007) the demands economy and the new role of the state. liheral update, vol. 32. (87-92).
- Radosevic, s., (1999) International tecnogy transfer and catch up in Economic Development ,Edward Elgar. publishing.
- Rooney, D. (2005) "knowledge-Economy,Technology and society:the politics of piscourse telematics and In formatics", 22, pp. 405-422.

[Downloaded from islamichumanrights.ir on 2026-11-23]